

ศิลปากร

ISBN 0125-0531

THE SILAPAKORN JOURNAL

ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๓๕

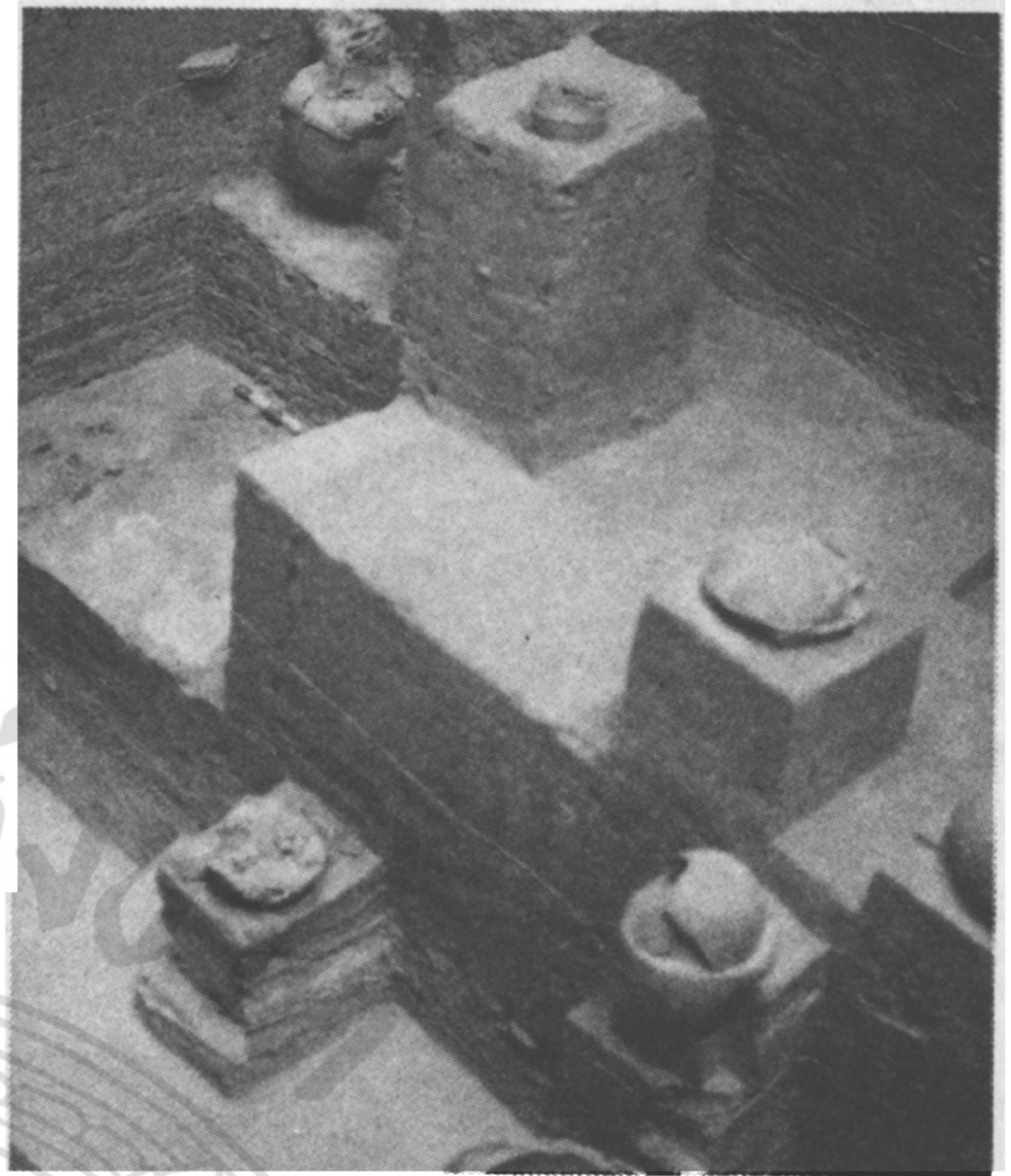
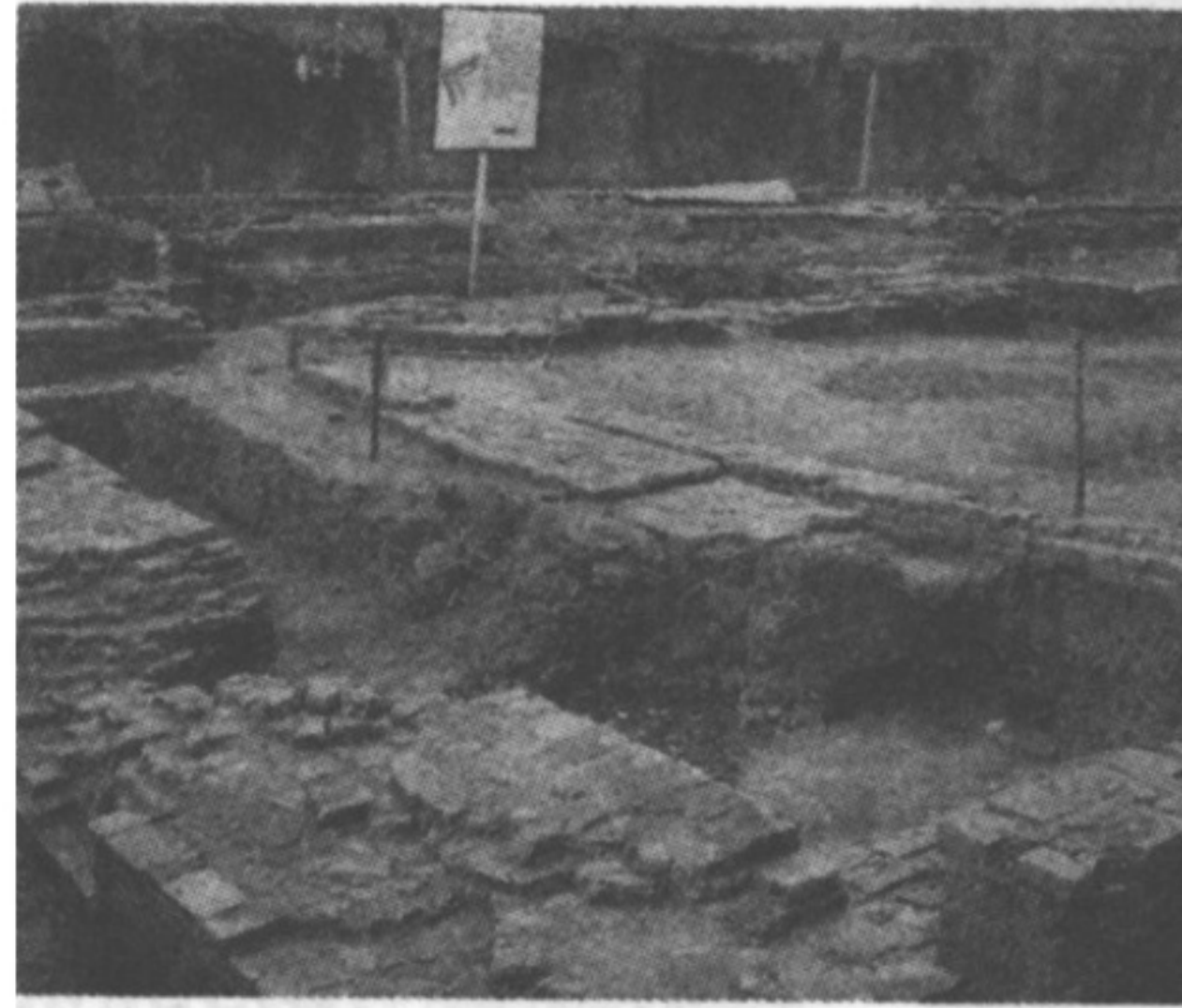
Vol. 35, No. 6 1992

การประชุมทางวิชาการ
“โบราณคดีไทยครั้งที่ ๑”

สารบัญ

6 การประชุมทางวิชาการ “โบราณคดีไทย ครั้งที่ ๑”

8 พระกฤษณะในประเทศไทย

ดร.จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา

22 การขุดค้นตรวจสอบโบราณสถาน “พระราชวังจันทน์”
ในโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม จังหวัดพิษณุโลก

เอิบเปรม วัชรามุข

48 บ้านก้านเหลือง : แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย

ทรรศนะ โดยอาษา

BAN KAN LUANG : The late prehistoric site

Tasna Doyarsa

68 ความสำคัญของการถลุงเหล็กกับพัฒนาการชุมชนโบราณลุ่มแม่น้ำมูล

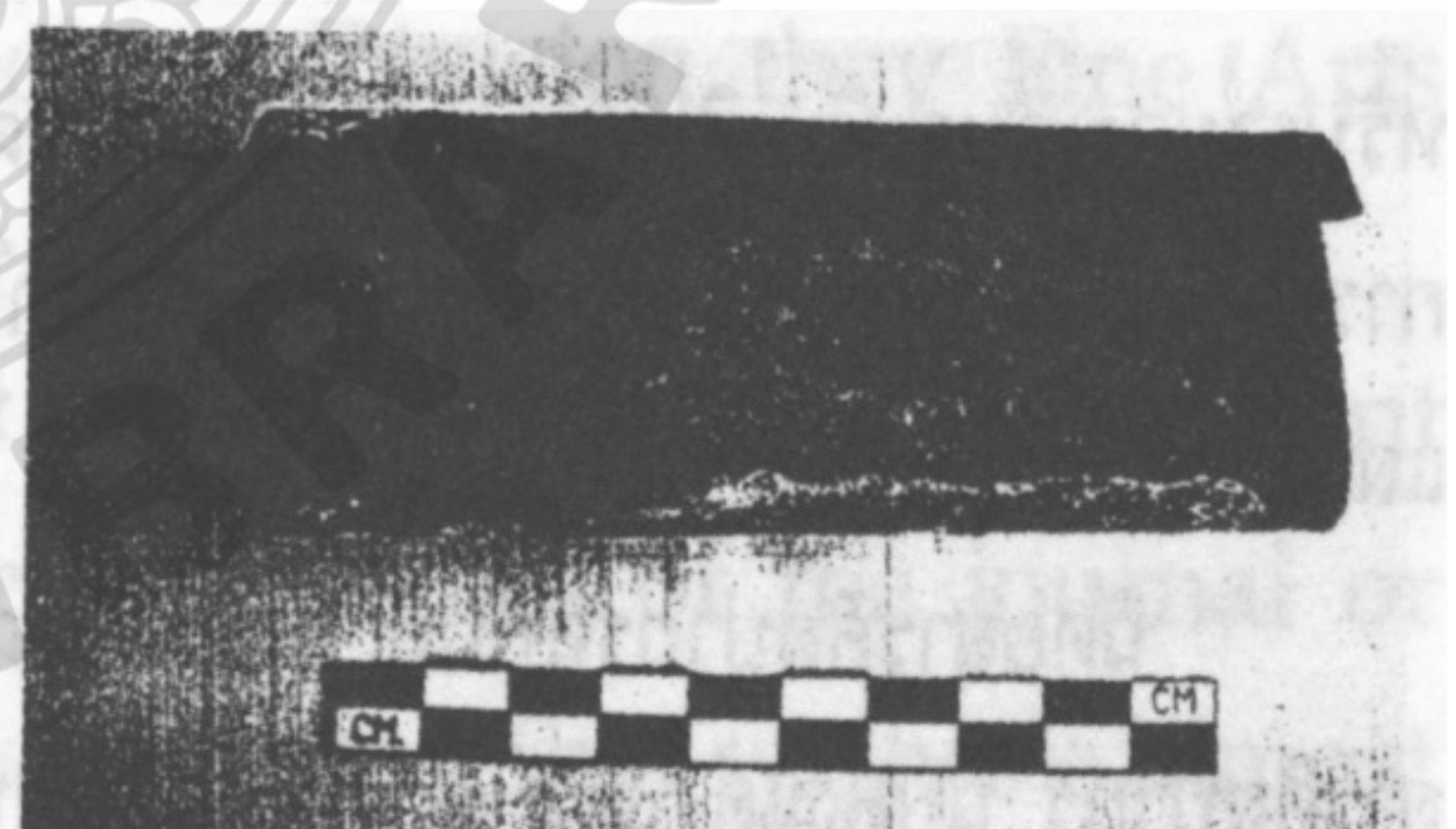
ชลิต ชัยकरण

91 วิเคราะห์เนื้อหาจารึกที่มีส่วนสัมพันธ์กับพุทธสถานวัดไชยวัฒนาราม

ก้องแก้ว วีระประจักษ์*

The Study of Inscriptions at Wat chaiwattanaram

Kongkaew Veerapajak

100 พระเจ้าปราสาททองทรงลดศักราช

ประเสริฐ ณ นคร

King Prasatthong decreased the era

Prasert Na Nakorn

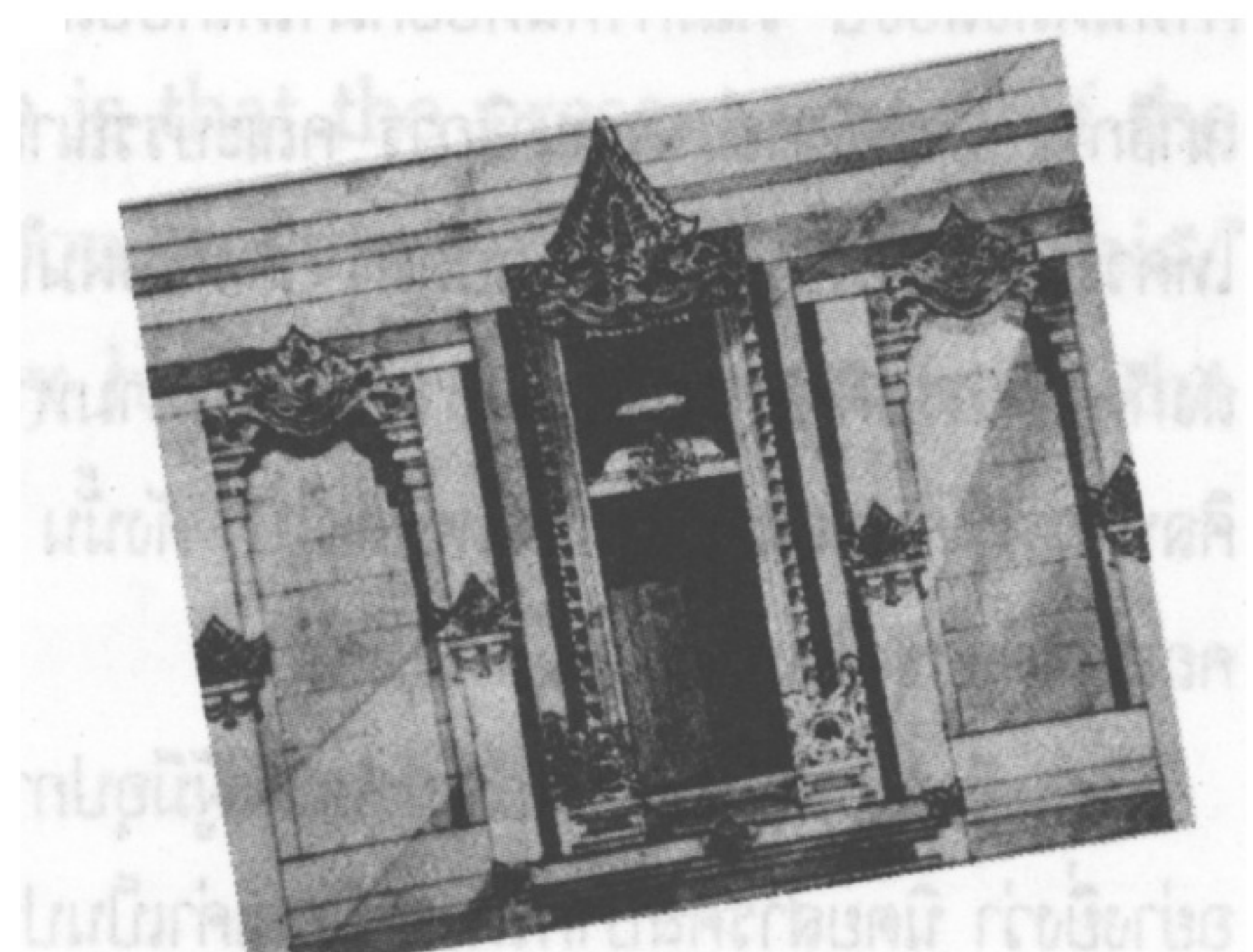
103 จารึกแผ่นทองแดงวัดไชยวัฒนาราม

109 สมภพ จันทรประภา กับ วรรณกรรมบทละครประวัติศาสตร์

จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา

Somphop Chanharaprabha's Historical Plays

Jackkit Duangpattra

พระเจ้าปราสาททอง ทรงลบศักราช

ประเสริฐ ณ นคร

เมื่อจุลศักราชครบ ๑๐๐๐ ปี ประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านกลัวกันว่าจะเกิดอันตรายร้ายแรง ขึ้น พระเจ้าปราสาททองจึงทรงลบศักราชเพื่อแก้เคล็ด การลบศักราชครั้งนี้ ทำให้การบันทึกปีศักราชสับสน ไปเป็นอันมากเพราะเหตุว่านักประวัติศาสตร์สมัยปัจจุบัน ไม่ทราบว่าพระเจ้าปราสาททองลบศักราชโดยวิธีใดแน่

(๑) คนส่วนใหญ่เข้าใจกันว่าแก้ศักราชผิดไป จากเดิม ๒ ปี จนทำให้มหาศักราชกับปีกษัตริย์ผิดกัน ไป ๒ ปี คนทั่วไปเรียกศักราชแบบนี้ว่าศักราชกฎหมาย

(๒) ตามพระราชพงศาวดารพระเจ้าปราสาททอง ทรงเปลี่ยนปีชਾਲสัมฤทธิศกเป็นปีกุนสัมฤทธิศก วัน ขึ้นปีใหม่เป็นวันจันทร์ แสดงว่านักษัตริย์ผิดกันอยู่สามปี

(๓) เจ้าหน้าที่ฮอลันดาของบริษัทเนเธอร์แลนด์ อีสต์อินเดียบันทึกเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๓ เมษายน ค.ศ.๑๖๓๙ (พ.ศ.๒๑๘๒ ต้นปี) ว่าพระเจ้าปราสาททองทรงฉลองการลบศักราชในวันขึ้นปีใหม่ไทยเป็นเวลาสามวัน (สอบได้ความว่าวันขึ้นค่ำหนึ่งเดือน ๕ ตรงกับวันอาทิตย์ที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๑๘๒) และฉลองในวันเถลิงศกจุลศักราช ๑๐๐๑ (วันอาทิตย์ที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๑๘๒ หรือจุลศักราช ๑๐๐๑) อีก ๓ วัน คล้ายจะแสดงว่าสิ้นปีชาล จ.ศ.๑๐๐๐ ขึ้นปีเถาะ

แล้วจึงจะลบศักราชเป็นปีกุน ทำให้สงสัยว่านักษัตริย์ อาจจะผิดกันไป ๕ ปี

จารึกวัดไชยวัฒนารามทำให้สามารถตัดสินลง ไปแน่นอนว่าพระเจ้าปราสาทมได้แต่ต้องจุลศักราช แต่ทรงแก่นักษัตริย์จากปีชาลสัมฤทธิศกไปเป็นปีกุน สัมฤทธิศก ตรงตามพระราชพงศาวดาร นักษัตริย์จึงผิด วันไปสามปีเท่านั้น และทรงลบศักราชเมื่อเดือน ๕ ขึ้น ค่ำหนึ่ง ค.ศ.๑๖๓๘ (พ.ศ.๒๑๘๑) ซึ่งตรงกับวันจันทร์ ที่ ๑๕ มีนาคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ไทย หรือ ๒๖ วัน ก่อนที่จะเปลี่ยนเป็น จ.ศ.๑๐๐๐ ในวันเสาร์แรม ๒ ค่ำ เดือน ๕ ซึ่งตรงกับวันที่ ๑๐ เมษายน จ.ศ.๑๐๐๐ หรือ พ.ศ. ๒๑๘๑

เมื่อลบศักราชครบหนึ่งปีเต็มไม่เกิดอันตราย ร้ายแรงจึงมาฉลองในวันขึ้นปีใหม่ไทยคือวันขึ้นค่ำหนึ่ง เดือน ๕ ค.ศ.๑๖๓๙ ตรงกับวันอาทิตย์ที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๑๘๒ สัปดาห์หนึ่ง ก่อนวันเถลิงศก จ.ศ.๑๐๐๑ ในวันขึ้น ๘ ค่ำเดือน ๕ ตรงกับวันอาทิตย์ที่ ๑๐ เมษายน จ.ศ.๑๐๐๑ (ดูหมายเหตุข้างท้าย)

ตามจารึกวัดไชยวัฒนารามปรากฏว่าแรก สถาปนา พ.ศ. ๒๑๙๒ ม.ศ.-๕๗๒ (ที่ถกม.ศ.๑๕๗๒) (แต่เลข ๑ ลบเลื่อนไป) วันเพ็ญเดือน ๔ ตรงกับวันพุธ

ปีจอ โทศก เรียกตามเลขท้ายของมหาศักราช ซึ่ง
เปลี่ยนศกไปแล้วในเดือนอ้ายแต่จุลศักราชจะเปลี่ยน
ศกในเดือน ๕ จึงยังเป็น จ.ศ.๑๐๑๑ อยู่ คิดตาม
เกณฑ์ปัจจุบันควรเป็นปีฉลู แต่เปลี่ยนนักษัตรไปตาม
เกณฑ์พระเจ้าปราสาททอง ซึ่งต้องนับนักษัตรถอย
หลังไปอีก ๓ ปี จึงเป็นปีจอ ตรงตามจารึก และวัน
เพ็ญเดือน ๔ ซึ่งตรงกับวันพุธ ตรงกับวันพุธที่ ๑๖ มี
นาคม พ.ศ.๒๑๙๒

ผลจากการพิสูจน์ได้ว่าพระเจ้าปราสาททอง
ทรงลบศักราชโดยไม่ได้แต่ต้องจุลศักราช แต่ทรง
เปลี่ยนนักษัตรถอยหลังไปสามปี จะเป็นประโยชน์
อย่างยิ่งกับการสอบปีศักราชในกฎหมายตราสามดวง
เป็นต้น

หมายเหตุ

จากจารึกหลักที่ ๑๑๔ ที่ขอประมัญจากจังหวัด
สุพรรณบุรี พระพุทธศาสนาแล้ว ๒๑๘๑ ปี ๘
เดือน กับ ๔ วัน จุลศักราช ๓.....(ถ้วนพัน) วันเสาร์
เดือนยี่แรม ๔ ค่ำ ทำให้ยืนยันได้ว่าวันเถลิงศก จ.ศ.
๑๐๐๑ ตรงกับวันอาทิตย์ขึ้น ๘ ค่ำเดือน ๕ ซึ่งตรง
กับวันที่ ๑๐ เมษายน จ.ศ.๑๐๐๑ และจารึกหลักนี้ยัง
ช่วยยืนยันได้ว่าปีพุทธศักราชเริ่มต้นปีในเดือน ๖
แรมค่ำหนึ่ง

King Prasatthong decreased the era

Prasert Na Nakorn

Because of the Buddhists believed that if the Chulasakaraj (the old Buddhist minor era in Sri Lanka) of the year 1000 arrived, the harmful danger would be taken over the world. With this result, King Prasatthong of Ayuthaya Kingdom (A.D. 1630-1655) arranged the ceremony of decreasing the era with referred in the history. This made the running year number in the historical chronology confused. So the present historian can't find out how the king did.

of boar so the year numbers in the chronology was three years wrong. However, This will be useful to correct the year era in the history especially in the Three Seals Law (Kodmai tra samdueng).

Translated by Natapatra Chantavit

However, from the Wat Chaiwatthanaram inscription reveals that King Prasatthong did not change the era of Chulasakaraj but he changed a year in the Twelve Terrestrial Branches from the year of tiger to be the year